

**Burgerschapscompetenties onder Jongeren uit Kwetsbare Buurten:
Een Kwalitatieve Studie naar de Impact van een Pedagogisch Activeringsprogramma**

Bo J. A. Moor

Master Youth, Education and Society, de Universiteit Utrecht

Masterscriptie Youth Policy, Education and Prevention

Scriptiebegeleider Tessa Scheffers - van Schayck

Tweede beoordelaar Bodine Romijn

25 juli, 2021

Abstract

Encouraging youth participation through pedagogical activation programs may be a solution to the reduced livability in Dutch vulnerable neighborhoods. Citizenship competencies are required for youth participation. Therefore, the first objective of this qualitative research was to map citizenship competencies among youth from vulnerable neighborhoods who had participated in the Dutch Young Leaders program. Specifically, four outcome measures were examined, namely: 1) citizenship knowledge; 2) citizenship attitudes; 3) citizenship skills; and 4) citizenship behaviors. The second objective was to compare youth who did and did not participate in an additional course on the behavioral intentions (expectations to volunteer in the future) they possessed. Semi-structured interviews were conducted with a total of 16 youngsters ($M=18$; 80% male) who had participated in the Young Leaders program. Half of these youngsters participated in an additional course (the follow-up training or the co-trainer course). A thematic analysis was conducted in this study using inductive coding. The results showed that respondents possessed citizenship knowledge, citizenship attitudes, citizenship skills and citizenship behaviors. The Young Leaders program appeared to have played a role in respondents' civic knowledge, civic attitudes, and civic behaviors. Furthermore, the interviews did not reveal any substantial differences in terms of the behavioral intentions that youth who did and did not participate in an additional course possessed. The current study shows that investing in pedagogical activation programs can provide youth from vulnerable neighborhoods with the opportunity to gain civic competencies required for youth participation.

Keywords: Vulnerable neighborhood, youth participation, citizenship competencies, educational activation program, youth work

Samenvatting

Het stimuleren van jeugdparticipatie via pedagogische activeringsprogramma's kan een oplossing zijn voor de verminderde leefbaarheid in Nederlandse kwetsbare buurten.

Burgerschapscompetenties zijn vereist voor jeugdparticipatie. Het eerste doel van dit kwalitatieve onderzoek was daarom om de burgerschapscompetenties onder jongeren uit kwetsbare buurten, die deel hadden genomen aan het Nederlandse Young Leaders programma, in kaart te brengen. Concreet betekent dit dat er gekeken werd naar vier uitkomstmaten, namelijk: 1) burgerschapskennis; 2) burgerschapshouding; 3) burgerschapsvaardigheden; en 4) burgerschapsgedragingen. Het tweede doel was om jongeren die wel en niet deelnamen aan een aanvullende cursus te vergelijken op de gedragsintenties (de verwachtingen om in de toekomst vrijwilligerswerk te doen) die zij bezaten. In totaal zijn met 16 jongeren ($M=18$; 80% man) die deel hadden genomen aan het Young Leaders programma semigestructureerde interviews gehouden. De helft van deze jongeren nam deel aan een aanvullende cursus (de vervolgtraining of de co-trainer cursus). In dit onderzoek is met behulp van inductieve codering een thematische analyse uitgevoerd. De resultaten laten zien dat respondenten burgerschapskennis, burgerschapshouding, burgerschapsvaardigheden en burgerschapsgedragingen bezaten. Het Young Leaders programma bleek een rol te hebben gespeeld in de burgerschapskennis, burgerschapsvaardigheden en burgerschapsgedragingen van respondenten. Verder zijn uit de interviews geen substantiële verschillen naar voren gekomen wat betreft de gedragsintenties die jongeren die wel en niet deelnamen aan een aanvullende cursus bezaten. Het huidige onderzoek laat zien dat het investeren in pedagogische activeringsprogramma's jongeren uit kwetsbare buurten de kans kan bieden om burgerschapscompetenties op te doen die vereist zijn voor jeugdparticipatie.

Sleutelwoorden: kwetsbare buurt, jeugdparticipatie, burgerschapscompetenties, pedagogisch activeringsprogramma, jongerenwerk

Burgerschapscompetenties onder Jongeren uit Kwetsbare Buurten: Een Kwalitatieve Studie naar de Impact van een Pedagogisch Activeringsprogramma

Jeugdoverlast is één van de grootste vormen van sociale overlast in Nederland (Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS], 2020; Politie, 2021). Vijf procent van alle buurtbewoners in Nederland geeft aan overlast van hangjongeren te ervaren, terwijl drie procent overlast van openbaar dronkenschap ervaart (CBS, 2020). Jeugdoverlast omvat zowel hinderlijke gedragingen, zoals middelengebruik, als ook strafbare gedragingen, zoals vernieling (Leidelmeijer e.a., 2010). In 2019 zijn ongeveer 6000 meldingen van jeugdoverlast meer gerapporteerd dan in 2018 (Nederlands Jeugdinstuut [NJI], 2020). Het aantal meldingen van jeugdoverlast is sinds de intrede van de coronamaatregelen in 2020 verder gestegen met zo'n 60.000 meldingen (NRC, 2021; Politie, 2021). Echter, een hoger aantal meldingen betekent niet direct dat het aantal incidenten met jeugdoverlast is gestegen (Rekenkamer Metropool Amsterdam [RMA], 2019). Aangezien overlast een subjectief verschijnsel is, kunnen de meldingen wel een aanwijzing zijn voor een grotere ervaren overlast van jeugd onder buurtbewoners (Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid [CCV], 2012; Leidelmeijer e.a., 2010). Het groeiende aantal meldingen is zorgelijk, omdat ervaren overlast van negatieve invloed is op de leefbaarheid van een buurt (CBS, 2020; Leidelmeijer e.a., 2008). Leefbaarheid is de subjectieve beleving van buurtbewoners van het woongenot in hun buurt (Lau & Hashim, 2010; Van den Brink, 2007). Met name in kwetsbare buurten in Nederland neemt de ervaren overlast toe en daarmee de leefbaarheid af (Kullberg e.a., 2021; Leidelmeijer e.a., 2019). Mogelijke verklaringen voor deze zorgelijke trend worden onder andere op het buurtniveau gevonden (Leidelmeijer e.a., 2010).

Verklaringen voor Jeugdoverlast in Kwetsbare Buurten

Kwetsbare buurten worden gekenmerkt door huishoudens met een lage sociaaleconomische status (opleiding en inkomen) en een hoge mate van diversiteit in

migratieachtergronden (Kleinepier e.a., 2018; Kullberg e.a., 2021; Van Kempen & Bolt, 2009). Een mogelijke verklaring voor de grotere jeugdoverlast in kwetsbare buurten is de verveling onder jongeren, omdat zij geen zinvolle tijdsbesteding hebben (Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling [RMO], 2008; Speath e.a., 2015). Allereerst komt dit voort uit een beperkte toegang tot vrijetijdsvoorzieningen voor jongeren in kwetsbare buurten (Kalthoff, 2020; Moore e.a., 2008). Ten tweede hebben jongeren uit kwetsbare buurten geen zinvolle tijdsbesteding wegens beperkte toegang tot de arbeidsmarkt (Leidelmeijer e.a., 2010). Zij hebben namelijk een grotere kans op schooluitval en discriminatie op de arbeidsmarkt (Inspectie van het Onderwijs, 2020a; Thijssen e.a., 2020).

In de literatuur wordt ook als verklaring voor jeugdoverlast genoemd dat jongeren tegenwoordig worden opgevoed zonder de normen, waarden en vaardigheden die nodig zijn om als burger actief te kunnen participeren in een democratische gemeenschap (De Winter, 2012; Youniss e.a., 2002). Zij beschikken niet over het vermogen dat nodig is om bijvoorbeeld in harmonie om te gaan met andere buurtbewoners of om hun stem te laten horen om hun gedepriveerde positie te veranderen (Kaulingfreks, 2016; RMO, 2008; Van Wonderen & Witte, 2016). Het gebrek aan zinvolle tijdsbesteding en vermogen om te acteren binnen de buurtgemeenschap, zorgt voor een verminderde participatie en grotere overlast van jongeren in de kwetsbare buurt (RMO, 2008).

Jeugdparticipatie

Participatie van buurtbewoners, waaronder jeugdparticipatie, wordt in stedelijk beleid gezien als middel om overlast te verminderen en daarmee de leefbaarheid in kwetsbare buurten te verbeteren (Van der Land e.a., 2014; Van der Zwaard & Specht, 2013).

Participatie is een fundamenteel onderdeel van de democratie (European Union, 2012; Hendriks, 2006; Youniss e.a., 2002). Het recht van jongeren om te participeren en op te groeien als burgers met eigen rechten en verantwoordelijkheden wordt internationaal beaamd

(Richards-Schuster & Pritzker, 2015; Unicef, g.d.). Jeugdparticipatie betekent het actief meedoen en uitoefenen van inspraak door jongeren in de samenleving om bij te dragen aan de verbetering van de samenleving (NJI, g.d.; Richards-Schuster & Pritzker, 2015).

Jeugdparticipatie kan verschillende vormen aannemen: maatschappelijke participatie en politieke participatie (Steketee e.a., 2005). Maatschappelijke participatie omvat de deelname en de bijdrage van burgers aan maatschappelijke voorzieningen en activiteiten (Schmeets, 2015). Politieke participatie staat voor het meedenken van burgers met regionaal en landelijk beleid via bijvoorbeeld het uitbrengen van een stem tijdens verkiezingen (Steketee e.a., 2005). Uit onderzoek is gebleken dat jongeren uit kwetsbare buurten wel degelijk aspiraties bezitten om te participeren in de samenleving (Harris & Little, 2019; Kintrea e.a., 2015). Om maatschappelijke en politieke participatie onder deze jongeren te bewerkstelligen moet echter eerst geïnvesteerd worden in burgerschapscompetenties (Chow, 2012; Council of Europe, 2016; Spierts, 2014; Youniss e.a., 2002).

Investeren in Burgerschapscompetenties

Jongeren hebben burgerschapscompetenties nodig voor de omgang met diversiteit in de samenleving, het internaliseren van democratische kernwaarden en het kunnen bijdragen aan de gemeenschappen waar zij deel van uitmaken (Council of Europe, 2016; Kranendonk e.a., 2019; Ten Dam e.a., 2010). Burgerschapscompetenties kunnen onderverdeeld worden in burgerschapskennis, -houding, -vaardigheden en -gedrag (Chow, 2012; Munniksma e.a., 2017). Burgerschapskennis verwijst naar de kennis van het individu over de wijzen waarop hij/zij invloed uit kan oefenen op besluitvorming binnen het democratisch stelsel. Deze kennis omvat ook het inzicht van het individu in de kansen die de omgeving het individu biedt om mee te beslissen over besluitvorming. Burgerschapskennis verwijst hiernaast naar het persoonlijke gevoel van het individu over de positieve rollen die hij/zij heeft binnen een gemeenschap. Burgerschapshouding omvat de opvattingen die een individu heeft over goed

burgerschap. Hieronder worden opvattingen ten opzichte van democratische waarden en normen, zoals de gelijke rechten van mensen met verschillende etnische achtergronden, verstaan. Bij burgerschapsvaardigheden staat het vertrouwen van een individu in de eigen democratische vaardigheden centraal. Democratische vaardigheden zijn bijvoorbeeld het aangaan van dialoog en het reflecteren hierop. Ten slotte gaat burgerschapsgedrag over burgerschapsgedragingen in het heden (huidige burgerschapsgedragingen) en verwachte burgerschapsgedragingen in de toekomst (gedragsintenties). Burgerschapsgedragingen omvatten alle gedragingen waarmee het individu zich inzet voor zijn/haar omgeving. Een huidige burgerschapsgedraging is het doen van vrijwilligerswerk, terwijl gedragsintenties gaat over de verwachtingen om vrijwilligerswerk te doen in de toekomst (Munnikma e.a., 2017).

Uit de *International Civic and Citizenship Education Study* (ICCS) komt naar voren dat tweedeklassers van Nederlandse middelbare scholen achterstallige resultaten laten zien op het gebied van deze burgerschapscompetenties in vergelijking met leerlingen uit vergelijkbare landen, zoals België (Munnikma e.a., 2017). Burgerschapscompetenties, met name burgerschapskennis, blijken onvoldoende ontwikkeld te zijn onder jongeren met een lagere sociaaleconomische status en migratieachtergrond (Ledoux e.a., 2011; Munnikma e.a., 2017). Er valt dus onder deze groep jongeren nog veel te winnen op het gebied van burgerschapscompetenties (Munnikma e.a., 2017).

Aandacht voor Jeugdparticipatie binnen het Young Leaders Programma

Het jongerenwerk is aangewezen als middel om jeugdparticipatie onder jongeren te stimuleren. Met name voor moeilijk bereikbare doelgroepen, zoals jongeren uit kwetsbare buurten, moet het jongerenwerk een overbruggende functie uitoefenen tussen hen en de bredere samenleving (Metz, 2020; Valkestijn e.a., 2015). Binnen het reguliere jongerenwerk zijn daarom pedagogische activeringsprogramma's ontwikkeld om jeugdparticipatie te

bewerkstelligen (NJI, g.d.). Uit een samenwerking tussen onder andere het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, de Nationale Jeugdraad en Vereniging NOV is het landelijke Actieprogramma Maatschappelijke Diensttijd (MDT) ontstaan, dat is ingebed binnen het reguliere jongerenwerk (Rijksoverheid, 2020; ZonMw, g.d.). Onderzoeksbureau Noorda en Co heeft zich hierbij aangesloten met het pedagogische activeringsprogramma Young Leaders. Noorda en Co richt zich met dit programma op het stimuleren van maatschappelijke participatie onder jongeren (14-27 jaar) uit kwetsbare buurten. De maatschappelijke participatie waarop Noorda en Co doelt, manifesteert zich met name op het buurtniveau. Het Young Leaders programma bestaat uit tien trainingsbijeenkomsten waarin jongeren vaardigheden leren, zoals presenteren, en een sociale activiteit voor hun eigen buurt en een andere buurt organiseren (Van Dijk e.a., 2020). Aan dit basisprogramma zijn twee aanvullende cursussen verbonden, namelijk de vervoltraining Young Leaders Next Level en de co-trainer cursus (Noorda e.a., 2020; Van Dijk, 2021). In de vervoltraining verdiepen deelnemers hun kwaliteiten, zoals gespreksvoering, en adviseren zij beleidsmakers over een voor hen relevante maatschappelijke kwestie (Van Dijk, 2021). In de co-trainer cursus worden oud-deelnemers van Young Leaders opgeleid tot assistent-trainer van het programma door met een ervaren trainer mee te lopen (Noorda e.a., 2020). Ook deze aanvullende cursussen hebben als doel het stimuleren van maatschappelijke participatie onder jongeren uit kwetsbare buurten (Noorda e.a., 2020; Van Dijk, 2021).

Het Huidige Onderzoek

Het Young Leaders programma doelt dus, als onderdeel van het jongerenwerk, op het stimuleren van jeugdparticipatie. In het programma wordt echter geen expliciete aandacht besteed aan de burgerschapscompetenties die vereist zijn voor jeugdparticipatie (Noorda e.a., 2020). Het is daarom onduidelijk of jongeren uit kwetsbare buurten na het volgen van dit programma de burgerschapscompetenties bezitten die nodig zijn om te kunnen participeren.

Het doel van de huidige kwalitatieve studie was daarom om met behulp van semigestructureerde interviews de burgerschapscompetenties onder jongeren uit kwetsbare buurten, die hebben deelgenomen aan het Young Leaders programma, te onderzoeken. Naar mijn weten is het bestaande onderzoek naar burgerschapscompetenties schaars. Het geringe onderzoek dat beschikbaar is heeft zich voornamelijk gericht op burgerschapscompetenties in het burgerschapsonderwijs en niet in de buurtcontext (Munniksma e.a., 2017; Print, 2007). Er is zover ik weet één onderzoek naar burgerschapscompetenties uitgevoerd onder jongeren uit stedelijke gebieden, maar dit onderzoek richtte zich niet specifiek op de doelgroep jongeren uit kwetsbare buurten (Hart & Atkins, 2002). Het huidige onderzoek naar deze specifieke doelgroep is waardevol, omdat het probleem van jeugdoverlast en leefbaarheid met name prevalent is in kwetsbare buurten (Kullberg e.a., 2021).

In het huidige onderzoek is hiernaast een vergelijking gemaakt tussen jongeren die wel en jongeren die niet deelnamen aan een aanvullende cursus (de vervolgtraining of de co-trainer cursus) van het Young Leaders programma. Volgens het *Eccles expectancy-value model* zullen jongeren die zich vrijwillig inzetten via een cursus om hun vaardigheden verder te ontwikkelen, en hier erkenning voor krijgen, de motivatie bezitten om zich in de toekomst opnieuw vrijwillig in te zetten (Sennett, 2008; Wigfield e.a., 2006). Aangezien jongeren die deelnemen aan de aanvullende cursus bezig zijn met het verdiepen van hun vaardigheden en hier erkenning voor kunnen krijgen, werd verwacht dat deze jongeren meer gedragsintenties (de verwachtingen om in de toekomst deel te nemen aan vrijwilligerswerk) bezaten dan jongeren die niet deelnamen.

Gezien de beperkte aandacht die in de praktijk en de literatuur is geschonken aan burgerschapscompetenties stond in deze studie de volgende onderzoeksvraag centraal: *‘Welke burgerschapscompetenties bezitten jongeren uit kwetsbare buurten die deel hebben genomen aan het Young Leaders programma en welke rol heeft dit programma gehad in de*

burgerschapscompetenties die jongeren nu bezitten?'. De onderzoeksvraag omvatte drie deelvragen, namelijk:

- 1 Welke burgerschapscompetenties (burgerschapskennis, - houding, -vaardigheden en huidige burgerschapsgedragingen) bezitten jongeren uit kwetsbare buurten die deel hebben genomen aan het Young Leaders programma?
2. Welke rol heeft het Young Leaders programma gehad in de burgerschapscompetenties die jongeren bezitten?
3. Is er een verschil tussen jongeren die mee hebben gedaan met een aanvullende training en jongeren die hier niet aan mee hebben gedaan in de gedragsintenties die zij bezitten?

Methode

Werving

Aan dit onderzoek deden twee groepen jongeren mee: 1) jongeren die mee hebben gedaan met een aanvullende cursus van het Young Leaders programma (vervolgtraining of co-trainer cursus); en 2) jongeren die niet mee hebben gedaan met een aanvullende cursus van het Young Leaders programma. Beide groepen zijn in mei en juni 2021 geworven. Alle jongeren zijn geworven via een *convenience sampling strategy*, omdat de doelgroep bekend staat als moeilijk te bereiken. Dit betekent dat jongeren mondeling zijn geworven tijdens hun deelname aan de vervolgtraining. Hiernaast zijn jongeren mondeling geworven door een onderzoeker van Noorda en Co of jongerenwerkers van de Young Leaders pilotlocaties Amsterdam-Osdorp en Breukelen. Noorda en Co beschikte over de contactgegevens van deze jongerenwerkers. De jongerenwerkers hebben een informatiebrief over het onderzoek ontvangen, waarna zij jongeren hebben benaderd (zie Bijlage 1).

Alle participanten zijn voorafgaand aan het onderzoek schriftelijk geïnformeerd over de opzet van het onderzoek (bijv. doel van het onderzoek, duur en vertrouwelijkheid van het interview en verwerking van de data). Indien participanten mee wilden doen met het

onderzoek, werd aan hen gevraagd om een toestemmingsformulier te ondertekenen (*active informed consent*). Deelname aan het onderzoek was vrijwillig en participanten ontvingen geen vergoeding voor hun deelname aan het onderzoek. Dit onderzoek heeft ethische toestemming ontvangen van de Facultaire Ethische Toetsingscommissie van de Faculteit Sociale Wetenschappen van de Universiteit Utrecht.

Participanten

Om deel te kunnen nemen aan dit onderzoek moesten participanten het Young Leaders programma in de periode juli 2019 tot maart 2020 hebben afgerond, zodat de participanten na het afronden van het programma ongeveer anderhalf jaar tot twee jaar (14 tot 22 maanden) hun burgerschapscompetenties konden toepassen in het dagelijkse leven. In totaal hebben 16 participanten (80% man) met dit onderzoek meegedaan. Van deze 16 participanten, hebben acht participanten meegedaan met een aanvullende cursus (vervolgtraining: $n = 5$; co-trainer cursus: $n = 3$). De gemiddelde leeftijd van de participanten was 18 jaar (range 16-25 jaar; deelname aan aanvullende cursus: $M = 20$ jaar; geen deelname aan aanvullende cursus: $M = 17$ jaar). Van elke leeftijd tussen de 16 tot en met 21 jaar is minimaal één participant geworven om de diversiteit van de steekproef te waarborgen. Er is hierbij niet gekozen voor de leeftijd 16 tot en met 25 jaar, omdat verwacht werd dat participanten voornamelijk tussen de 16 jaar tot en met 21 jaar oud zouden zijn. De cohort juli 2019 tot maart 2020 van het Young Leaders programma bevatte namelijk meer deelnemers in de leeftijdsgroep 14 tot en met 20 jaar ($n = 164$) dan in de leeftijdsgroep 21 jaar en ouder ($n = 8$) (Van Dijk e.a., 2020). Veertien participanten hadden een migratieachtergrond en één participant had dit niet. Van één participant was het onbekend of diegene een migratieachtergrond had. De meeste participanten namen deel aan het middelbaar beroepsonderwijs niveau 4. Ten slotte kwamen de participanten uit kwetsbare buurten in de provincies Noord-Holland en Utrecht.

Dataverzameling

In mei en juni 2021 vonden individuele semigestructureerde interviews plaats met alle participanten. Er is gekozen voor het gebruik van semigestructureerde interviews, omdat in dergelijke interviews gestuurd kan worden richting uitkomstmaten en daarnaast de ruimte bestaat om door te vragen op antwoorden van de geïnterviewde (Robson, 2002). De interviews duurden gemiddeld 40 minuten (range 35-45 minuten). Bij zeven participanten zijn de interviews face-to-face op locatie bij jongerenwerkorganisaties afgenomen. Wegens de noodzaak om fysieke contacten en reizen te beperken in tijden van het coronavirus heeft bij acht participanten het interview telefonisch plaatsgevonden en bij één participant via Microsoft Teams. Bij de afname van het interview waren ouder/voogd en/of jongerenwerker niet in dezelfde ruimte aanwezig. Met toestemming van de participanten zijn de interviews opgenomen (audio), zodat de interviews getranscribeerd konden worden. De opnames zijn direct na het transcriberen verwijderd.

Operationalisering

Overzicht Topiclijst

Tijdens de interviews is gebruik gemaakt van een topiclijst met 21 vragen (zie Bijlage 2). De vragen zijn verdeeld over zes topics: 1) kennis over rol in de buurt; 2) kennis over gemeentelijke besluitvorming; 3) houding; 4) vaardigheden; 5) gedrag; en 6) gedragsintenties. De topics zijn gebaseerd op het conceptueel model omtrent burgerschapscompetenties dat is gehanteerd in de *International Civic and Citizenship Study* (Munniksmas e.a., 2017). Aan participanten is bij ieder topic gevraagd om hun gedachten te delen over hun burgerschapscompetenties en de invloed van het Young Leaders programma hierop. Aan participanten die mee hebben gedaan met een aanvullende cursus is niet alleen de rol van Young Leaders op gedragsintenties uitgevraagd, maar ook de rol van de aanvullende cursus.

Topics per Burgerschapscompetentie

In dit onderzoek worden vier burgerschapscompetenties uitgelicht, die zijn verdeeld over zes topics.

Burgerschapscompetentie: Burgerschapskennis.

Het construct kennis verwijst naar de rollen die een individu heeft binnen een gemeenschap en naar kennis over besluitvorming (Munniksmas e.a., 2017). Voor dit construct zijn in totaal zeven vragen gesteld, verdeeld over twee topics: 1) ‘Kennis van positieve rol in de buurt’; en 2) ‘Kennis van gemeentelijke besluitvorming’. Een voorbeeld van een vraag van het eerste topic is: ‘Waarom ben jij wel/geen positief rolmodel in de buurt?’. Een voorbeeld van een vraag van het tweede topic is: ‘Waarom kan jij wel/niet meedenken met besluiten die de gemeente voor jouw buurt maakt?’.

Burgerschapscompetentie: Houding.

Het construct houding verwijst naar opvattingen van individuen over de gelijke rechten van mensen met verschillende etnische achtergronden (Munniksmas e.a., 2017). Het topic ‘Houding’ omvatte vier vragen. Een voorbeeld van een vraag is: ‘Hoe heeft het Young Leaders programma invloed gehad op jouw manier van denken over gelijke rechten?’.

Burgerschapscompetentie: Vaardigheden.

Bij het construct vaardigheden staat het vertrouwen in de eigen democratische vaardigheden, zoals debatteren, centraal (Munniksmas e.a., 2017). Tijdens het interview zijn vijf vragen over het topic ‘Vaardigheden’ gesteld, zoals ‘Waarom kan jij wel/geen argumenten geven voor jouw mening over een maatschappelijk probleem?’.

Burgerschapscompetentie: Gedrag.

Het construct gedrag gaat over deelname aan vrijwilligerswerk (huidige burgerschapsgedragingen) en de verwachte deelname aan vrijwilligerswerk in de toekomst (gedragsintenties). Het topic ‘Gedrag’ omvatte twee vragen, waaronder: ‘Waarom heb jij

sinds het afronden van Young Leaders wel/geen vrijwilligerswerk gedaan of heb jij je op een andere manier ingezet voor jouw buurt?'. Het topic 'Gedragsintenties' omvatte drie vragen, bijvoorbeeld: 'Met welk doel ben jij wel/niet van plan om in de toekomst vrijwilligerswerk te doen of je op een andere manier in te zetten voor jouw buurt?'

De Kwaliteit van dit Onderzoek

De kwaliteit van dit onderzoek is op vier manieren gewaarborgd. Allereerst is de geloofwaardigheid van dit onderzoek gewaarborgd, omdat de verzamelde data gedeeld is middels citaten in de lopende tekst van de resultatensectie. Ten tweede is de overdraagbaarheid van de toegepaste onderzoeksmethoden gegarandeerd, omdat de vragen van het semigestructureerde interview terug te vinden zijn in de topiclijst in Bijlage 2. Daarnaast zijn de gebruikte constructen uit de *International Civic and Citizenship Study* uitgelegd aan de hand van voorbeeldvragen. Ten derde is de betrouwbaarheid (*thick description*) van het interview gewaarborgd, omdat duidelijk is gemaakt dat de participanten deelnamen aan interviews zonder het bijzijn van een jongerenwerker of ouder(s)/voogd.

Thematische Analyse

De audio-opnames van de semigestructureerde interviews zijn in Microsoft Word getranscribeerd. De opnames zijn woordelijk getranscribeerd, waarbij stopwoorden en aarzelingen achterwege zijn gelaten. De transcripten waren niet te herleiden tot de participanten, omdat de namen van personen, plaatsen en organisaties werden geanonimiseerd middels '[...]'. De transcripten zijn inductief gecodeerd in het programma Nvivo, waarbij een thematische analyse is toegepast volgens de richtlijnen van Braun en Clarke (2006). Dit betekent dat de volgende zes stappen zijn uitgevoerd: 1) de transcripten zijn meerdere malen doorgelezen om bekend te worden met de data; 2) in het programma Nvivo zijn in ieder transcript tekstfragmenten inductief gecodeerd; 3) de gecodeerde fragmenten zijn samengevoegd tot voorlopige thema's; 4) de onderverdeling van coderingen

in thema's is herzien; 5) de thema's hebben een naam gekregen die alle coderingen omvatte; en 6) de thema's zijn in de onderstaande resultatensectie gerapporteerd.

Resultaten

Uit de kwalitatieve analyse zijn verschillende hoofdthema's, sommige bestaande uit sub-thema's, naar voren gekomen. Onderstaand worden per burgerschapscompetentie de thema's uitgelicht. Eerst worden de burgerschapscompetenties van deelvraag 1: 'Welke burgerschapscompetenties (burgerschapskennis, -houding, -vaardigheden en huidige burgerschapsgedragingen) bezitten jongeren uit kwetsbare buurten die deel hebben genomen aan het Young Leaders programma?' gepresenteerd.

Burgerschapscompetentie: Kennis van Rol in de Buurtgemeenschap

Bij deze burgerschapscompetentie zijn drie verschillende hoofdthema's naar voren gekomen met betrekking tot de rol die respondenten hebben binnen hun buurtgemeenschap:

1) Socialiserende rol; 2) Voorbeeldfunctie; en 3) Vertrouwenspersoon.

Socialiserende Rol

Uit de interviews kwam naar voren dat de helft van de respondenten een socialiserende rol in hun buurt bekleedden. Respondenten vonden het belangrijk om andere jongeren uit hun buurt 'goede' gedragingen aan te leren die passen bij de normen en waarden van de buurtgemeenschap. Respondenten vertoonden daarom 'goed' gedrag met als doel dat andere jongeren uit de buurt dit zouden overnemen. Hiernaast spraken zij jongeren aan op ongewenst gedrag om te voorkomen dat jongeren het 'slechte pad' op zouden gaan. Zo gaf een respondent aan:

...als ik toevallig in de buurt ben of vrienden op straat zijn en zij doen iets, dan zeg ik wel van: 'Hé kom op boys, je weet toch we wonen hier, we moeten ons gewoon gedragen en anderen laten zien dat wij ook normaal zijn net als anderen'.

(respondent 8)

Voorbeeldfunctie

Uit de interviews kwam naar voren dat de meeste respondenten voorzichtig waren in het stellen dat zij een voorbeeld waren voor anderen. Zij lieten desondanks gedragingen zien die bij een voorbeeldfunctie passen. In de twee onderstaande sub-thema's worden deze gedragingen toegelicht.

Voorloper in Zelfontwikkeling.

Uit de interviews is gebleken dat de respondenten voorlopers zijn in het investeren in zelfontwikkeling. Respondenten waren een voorbeeld in het werk dat zij deden en de opleidingen of cursussen die zij volgden. Eén respondent vertelde: “... *ik heb sommige fasen al gehad, bijvoorbeeld mijn eerste baantje of mijn eerste rijles. Ik vind dat ik hun [broertjes van vrienden] daar altijd wel wat van meegeef, wat ik zelf niet heb gekregen van iemand anders ...*” (respondent 10). De respondenten wilden hiernaast jongeren ondersteunen en stimuleren in zelfontwikkeling door hen bijvoorbeeld te helpen bij het maken van huiswerk.

Iets Terugdoen voor de Buurt door het Organiseren van Activiteiten.

Uit de interviews bleek dat een aantal respondenten een voorbeeld waren in iets terugdoen voor de buurt, omdat zij activiteiten voor buurtbewoners organiseerden. Respondenten ervoeren, door jongeren hierbij te betrekken, dat zij jongeren enthousiasmeerden om zelf ook activiteiten te organiseren voor de buurt. Uit de interviews kwam hiernaast naar voren dat meerdere respondenten jongerenwerkers kenden die veel organiseerden voor de buurt en daarin een voorbeeld voor hen waren.

Vertrouwenspersoon

Uit de interviews kwam naar voren dat een paar respondenten een vertrouwenspersoon zijn voor jongeren en andere buurtbewoners. Respondenten noemden drie vormen waarin hun rol als vertrouwenspersoon tot uiting kwam. Een voorbeeld hiervan was conflictbemiddeling tussen jongeren. Eén respondent vertelde: “*Ze vechten bijvoorbeeld*

in de buurt, dus wij halen hen uit elkaar ...” (respondent 7). Een aantal respondenten boden hiernaast een luisterend oor aan jongeren met problemen en verwezen hen eventueel door naar jongerenwerkers.

Burgerschapscompetentie: Kennis over Invloed Uitoefenen op Gemeentelijke Besluitvorming

In de interviews is aan de respondenten gevraagd of zij weten hoe zij als buurtbewoners invloed kunnen uitoefenen op de besluiten die de gemeente voor hun buurt maakt. Hierbij is de ruimte die gemeente buurtbewoners biedt om mee te beslissen uitgevraagd. Drie hoofdthema's zijn hieruit naar voren gekomen: 1) de rol van buurtbewoners in het starten van initiatieven; 2) de rol van de gemeente in het realiseren van initiatieven van buurtbewoners; en 3) jongerenwerk als informatiebron voor jongeren.

Kennis van de Rol van Buurtbewoners in het Starten van Initiatieven

Uit de interviews kwam naar voren dat volgens alle respondenten buurtbewoners zelf de verantwoordelijkheid dragen om naar de gemeente te stappen met klachten of ideeën voor verandering in de buurt. Drie respondenten wisten van het bestaan van een buurtraad, maar twijfelden of deelname van jongeren hieraan werd gewaardeerd. Respondenten noemden verder dat zij alleen met een grotere groep buurtbewoners invloed konden uitoefenen op gemeentelijk besluitvorming, bijvoorbeeld door handtekeningen te verzamelen.

Kennis van de Rol van de Gemeente in het Realiseren van Initiatieven

Uit de interviews is gebleken dat meerdere respondenten barrières ervaarden wat betreft de samenwerking met de gemeente als het ging om het realiseren van bewonersinitiatieven. Onderstaand worden twee sub-thema's omtrent terughoudendheid en nalatigheid van de gemeente besproken.

Terughoudendheid van de Gemeente in het Accepteren van Initiatieven.

Een aantal respondenten noemden in de interviews dat de gemeente niet snel

initiatieven van buurtbewoners accepteert. De gemeente zou eerder minimale aanpassingen in de buurt toekennen dan aanvragen voor nieuwe faciliteiten. Respondenten gaven meerdere redenen hiervoor: 1) vriendjespolitiek, omdat de gemeente eerder aanvragen van grote organisaties toekent; 2) de gemeente renoveert met name in de binnenstad; 3) het initiatief van buurtbewoners moet aansluiten bij de plannen van de gemeente.

Nee, want bijvoorbeeld bij de stad is zo'n plek ... daar wordt opzettelijk het plein helemaal verwoest, gewoon met vuurwerk en alles wordt in de fik gestoken en zo. Daar hebben ze een heel renovatieplan voor gedaan. ... Terwijl hier vragen wij alleen maar om kunstgras, niet meer niet minder, en dat wordt niet geaccepteerd. Dan zie je wel echt dat zij meer met de stad bezig zijn dan met de wijken daarbuiten.
(respondent 13).

Nalatigheid van de Gemeente na het Toezeggen van Initiatieven.

Uit de interviews kwam naar voren dat zeven respondenten ervaring hadden met het voeren van een gesprek met de gemeente over initiatieven om het vrijetijdsbestedingsaanbod in de buurt te verbreden. Het idee van respondenten of de gemeente tijdens dit gesprek naar hen luisterde bleek afhankelijk te zijn van de actie die de gemeente na het gesprek ondernam om het initiatief te realiseren. Een aantal respondenten noemden dat de gemeente nalatig was na het doen van toezegging: *“Wij hadden allemaal het gevoel dat ze ons begrepen, maar ja, wij hebben er niks meer van gehoord.”* (respondent 10). Uit de interviews bleek dat deze nalatigheid van negatieve invloed was op het vertrouwen van de respondenten in de invloed die zij konden uitoefenen op gemeentelijke besluitvorming. Drie respondenten gaven aan niet nogmaals naar de gemeente toe te stappen.

Jongerenwerk als Informatiebron voor Jongeren

Uit de interviews kwam naar voren dat het jongerenwerk respondenten inzicht heeft gegeven in de soort besluiten die door de gemeente worden genomen voor hun buurt. Uit één

interview bleek dat het jongerenwerk buurtbewoners schriftelijk informeerde over gemeentelijke besluitvorming. Drie respondenten hebben, als vrijwilliger bij een jongerenwerkorganisatie, problemen gesignaleerd in de wijk en aangekaart bij de gemeente. Hierdoor hebben zij inzicht gekregen in de besluiten die de gemeente hier vervolgens over nam, bijvoorbeeld bij overlast van hangjongeren. Uit de interviews is verder gebleken dat enkele respondenten via jongerenwerkers kennis opdeden over het doen van subsidieaanvragen voor bewonersinitiatieven bij de gemeente: *“Omdat [naam jongerenwerker] heel vaak subsidies aanvraagt en dan zit ik naast hem, dus ik weet wel hoe of wat, maar ik heb het zelf nog niet gedaan.”* (respondent 3).

Burgerschapscompetentie: Houding ten opzichte van Gelijke Rechten voor Mensen met Verschillende Etnische Achtergronden

Tijdens de interviews is de respondenten gevraagd hun opvattingen over de gelijke rechten en gelijke behandeling van mensen met verschillende etnische achtergronden te delen. Uit de interviews is het onderstaande hoofdthema betreffende gelijkheid naar voren gekomen.

Onderscheid tussen Gelijke Rechten en Gelijke Behandeling

Uit de interviews is gebleken dat alle respondenten de gelijke rechten van mensen met verschillende etnische achtergronden belangrijk vonden. Ook gaven de respondenten aan dat er in Nederland een onderscheid bestaat in wettelijke gelijkheid en gelijke behandeling. Bijna alle respondenten dachten dat mensen met verschillende etnische achtergronden in Nederland ongelijk worden behandeld, ondanks de beschikbaarheid van gelijke rechten. De respondenten haalden met name ervaringen met discriminatie op de arbeidsmarkt aan. Een meerderheid van de respondenten noemden in de interviews dat gelijke behandeling een onbereikbaar ideaal is. Mede hierdoor waren respondenten terughoudend in het ondernemen van actie voor gelijke behandeling: *“... als ik het toch meemaak [discriminatie] denk ik van*

oké, ik moet het wel oppakken, maar hoe weet ik niet. Je weet dat je er niks mee gaat bereiken.” (respondent 1).

Burgerschapscompetentie: Vertrouwen in Vaardigheden om een Mening te Uiten over Maatschappelijke Kwesties

Tijdens de interviews is aan respondenten gevraagd bij welke maatschappelijke kwestie zij zich betrokken voelden, of zij hun mening over deze kwestie konden beargumenteren en met wie zij hun mening deelden. Uit de interviews is één hoofdthema naar voren gekomen.

Vertrouwen in het Beargumenteren van een Mening

Alle respondenten noemden in de interviews dat zij vertrouwen hadden in het delen van hun mening over maatschappelijke kwesties, omdat zij hun standpunt konden onderbouwen met argumenten. Zij baseerden argumentatie op feiten uit het nieuws, eigen ervaringen met de kwestie en op het maken van vergelijkingen tussen situaties. Uit de interviews bleek dat respondenten het idee hadden dat zij de mening van een ander met argumentatie konden beïnvloeden. Zij hadden voldoende vertrouwen in hun argumentatie om zowel binnen hun eigen kring, met familie, vrienden en klasgenoten, als met vreemden een discussie aan te gaan. Respondenten noemden echter ook dat zij dachten dat de invloed van hun argumentatie afnam, indien de discussie zich verder buiten de eigen kring af zou spelen en gerelateerd zou zijn aan landelijk beleid. Respondenten waren mede hierdoor terughoudend in het delen van hun mening op sociale media.

Burgerschapscompetentie Gedrag: Huidige Burgerschapsgedragingen

Aan respondenten is gevraagd om hun vrijwillige inzet (bijvoorbeeld helpen in het jongeren centrum of collecteren voor het goede doel) te schetsen. Uit de interviews is het onderstaande hoofdthema naar voren gekomen.

Vrijwillig Organiseren van Activiteiten voor Buurtbewoners

Uit de interviews kwam naar voren dat zes respondenten, buiten hun deelname aan het Young Leaders programma, bij de jongerenwerkorganisatie in hun buurt vrijwillig meehielpen met het organiseren van activiteiten voor buurtbewoners. Een aantal respondenten werden door jongerenwerkers benaderd om hen te helpen: *“Ik ben nog steeds met ze [jongerenwerkers] bezig. Ik word geappt: ‘Wil je nog wat doen?’”* (respondent 16). Een aantal respondenten organiseerden zelfstandig activiteiten voor de buurt op vrijwillige basis. Andere respondenten die zelfstandig activiteiten organiseerden waren verbonden aan een stage van een sociale opleiding. Uit de interviews bleek dat twee respondenten samen, na deelname aan het Young leaders programma, een eigen vrijwilligersbedrijf op richtten waarmee zij activiteiten voor buurtbewoners organiseerden. Uit de interviews kwam naar voren dat dertien respondenten zich, naast het organiseren van activiteiten, niet op een andere manier vrijwillig inzetten. Een reden voor een paar respondenten om te stoppen met het zijn van jongerenwerker op vrijwillige basis is het willen verdienen van geld. Een andere reden voor een aantal respondenten om zich niet bezig te houden met vrijwilligerswerk was de ervaren drukte van school en werk.

Impact van Young Leaders op de Burgerschapscompetenties

Tijdens de interviews is de rol van het Young Leaders programma uitgevraagd om een antwoord te geven op de tweede deelvraag: ‘Welke rol heeft het Young Leaders programma gehad in de burgerschapskennis, -houding, -vaardigheden en huidige burgerschapsgedragingen die jongeren bezitten?’. Uit de interviews zijn de onderstaande twee hoofdthema’s omtrent assertiviteit en organiseren naar voren gekomen. De hoofdthema’s zijn gerelateerd aan burgerschapskennis, -vaardigheden en -gedrag, maar niet aan burgerschapshouding. Uit de meeste interviews kwam namelijk naar voren dat het Young Leaders programma niet van invloed is geweest op de opvattingen van respondenten over gelijkheid. Respondenten noemden in de interviews dat zij door hun ouders waren opgevoed

met deze opvattingen en het Young Leaders programma geen expliciete aandacht besteedde aan gelijkheid.

Geleerd om Assertief om te gaan met Anderen

Uit de interviews is gebleken dat de meerderheid van de respondenten tijdens het Young Leaders programma heeft geleerd om assertief te zijn in hun omgang met buurtbewoners en anderen in de buurtomgeving, bijvoorbeeld de politie. Assertiviteit omvatte volgens de respondenten een respectvolle en rustige gespreksvoering met anderen. Met name de omgang met jongeren was veranderd na deelname aan het Young Leaders programma: *“Tijdens de lessen van Young Leaders kregen we ook les van hoe je je moet gedragen en hoe je iedereen gelijk moet behandelen en respecteren ... Dus door de lessen zijn we gewoon rustiger geworden met elkaar...”* (respondent 8). Uit de interviews kwam naar voren dat respondenten hadden geoefend met assertiviteit in een training omtrent debat en dialoog en door hun plan voor een maatschappelijke activiteit te presenteren aan buurtbewoners en de gemeente. Uit de interviews is gebleken dat respondenten deze assertiviteit na het Young Leaders programma toepasten in hun gedragingen op straat, wat hen in hun socialiserende rol en rol als vertrouwenspersoon in de buurt (burgerschapscompetentie Kennis van rol in de buurt) heeft ondersteund. Hiernaast gebruikten de respondenten assertiviteit bij het aangaan van discussies over maatschappelijke kwesties (burgerschapscompetentie Vaardigheden).

Organiserend Vermogen om het Vrijtijdsvoorzieningenaanbod te Verbreden

Uit de interviews is gebleken dat respondenten zich na het Young Leaders programma wilden blijven inzetten voor de verbreding van het vrijetijdsvoorzieningenaanbod voor jongeren in hun buurt (burgerschapscompetentie Gedrag: Huidige burgerschapsgedragingen). In de interviews zijn hiervoor twee redenen gevonden: 1) de respondenten ervoeren tijdens het Young Leaders programma dat het vrijwillig organiseren van activiteiten voor jongeren voldoening bracht; en 2) de respondenten wilden andere jongeren uit de buurt bieden wat

zijzelf hebben gemist aan activiteiten. Uit de interviews bleek dat respondenten aan het verbreden van het vrijetijdsvoorzieningenaanbod konden blijven werken na het Young Leaders programma, omdat zij organiserend vermogen op hadden gedaan tijdens het organiseren van een maatschappelijke eindactiviteit. Respondenten ontwikkelden kwaliteiten, zoals het schrijven van een plan van aanpak. Uit de interviews is tevens gebleken dat respondenten hun organiserend vermogen ontwikkelden tijdens hun deelname aan het Young Leaders programma, omdat zij de mogelijkheid ontdekten om met de gemeente een samenwerkingsrelatie aan te gaan (burgerschapscompetentie Kennis van gemeentelijke besluitvorming).

Verschil in Gedragsintenties tussen Jongeren die wel en niet Deelnamen aan een Aanvullende Cursus

De derde deelvraag luidde: ‘Is er een verschil tussen jongeren die mee hebben gedaan met een aanvullende training en jongeren die hier niet aan mee hebben gedaan in de gedragsintenties die zij bezitten?’. In de interviews is aan beide groepen respondenten (aanvullende cursus en niet-aanvullende cursus) gevraagd wat hun intenties waren wat betreft het doen van vrijwilligerswerk in de toekomst. Uit de interviews is gebleken dat er voornamelijk overeenkomsten bestonden tussen de beide groepen respondenten. Respondenten uit beide groepen noemden bijvoorbeeld de intentie om op vrijwillige basis activiteiten voor buurtbewoners te blijven organiseren. Zij wilden de jongerenwerker hierin blijven ondersteunen of zelfstandig activiteiten organiseren. Verder is gebleken dat een aantal respondenten uit beide groepen in de toekomst geen vrijwilligerswerk wilden doen, wegens de noodzaak om geld te verdienen. Er zijn geen substantiële verschillen gevonden in de gedragsintenties van respondenten die wel en niet deelnamen aan een aanvullende cursus. Uit de interviews is enkel een bescheiden verschil in gedragsintenties naar voren gekomen. Dit was de intentie van twee respondenten die deelnamen aan de co-trainer cursus om vanuit hun

vrijwilligersfunctie volgende generaties jongeren aan te sporen om zich in de toekomst ook vrijwillig in te zetten. Andere respondenten noemden deze intentie niet. Dit verschil is zo minimaal, dat het niet als substantieel kan worden beschouwd.

Discussie

Het eerste doel van het huidige kwalitatieve onderzoek was om met semigestructureerde interviews en een thematische analyse de burgerschapskennis, -houding, -vaardigheden en huidige burgerschapsgedragingen onder jongeren uit kwetsbare buurten, die deel hadden genomen aan het pedagogische activeringsprogramma Young Leaders, in kaart te brengen. Het tweede doel was om jongeren die wel en niet deelnamen aan een aanvullende cursus (de vervolgtraining of de co-trainer cursus) te vergelijken op de gedragsintenties (de verwachtingen om in de toekomst vrijwilligerswerk te doen) die zij bezaten.

Uit de resultaten is allereerst naar voren gekomen dat jongeren uit kwetsbare buurten die deel hadden genomen aan het Young Leaders programma burgerschapskennis, burgerschapshouding, burgerschapsvaardigheden en burgerschapsgedragingen bezaten. Dit resultaat komt niet overeen met de bevindingen van de *International Civic and Citizenship Education Study* (ICCS). Uit de ICCS kwam namelijk naar voren dat jongeren met een migratieachtergrond en een lage sociaaleconomische status (achtergrondkenmerken van de bewonerspopulatie in kwetsbare buurten) onvoldoende burgerschapscompetenties bezaten (Munnikma e.a., 2017). Een mogelijke verklaring voor dit verschil kan zijn dat het huidige onderzoek was gericht op burgerschapscompetenties gerelateerd aan maatschappelijke participatie en niet aan politieke participatie, terwijl in de ICCS de nadruk heeft gelegen op de toepassing van burgerschapscompetenties in politieke participatie. Uit de resultaten van het huidige onderzoek is namelijk af te leiden dat respondenten hun burgerschapscompetenties voornamelijk als maatschappelijke participatie op het buurtniveau toepasten, bijvoorbeeld in de vorm van het organiseren van activiteiten voor de buurt. Uit de

interviews kwam daarnaast naar voren dat sommige respondenten terughoudend waren in het toepassen van hun burgerschapsvaardigheden buiten de buurtgemeenschap, omdat zij het idee hadden dat zij geen invloed konden uitoefenen op maatschappelijke kwesties, wanneer deze kwesties gerelateerd waren aan landelijk beleid. In politieke participatie staat juist het uitoefenen van inspraak op regionaal en landelijk beleid centraal (Steketee e.a., 2005). Het zou dus mogelijk kunnen zijn dat respondenten de burgerschapscompetenties die zij bezitten beter weten toe te passen bij maatschappelijke participatie dan bij politieke participatie. Het huidige onderzoek heeft echter geen aandacht aan politieke participatie besteed, dus hier kunnen geen harde uitspraken over gedaan worden.

Uit de resultaten kwam verder naar voren dat het Young Leaders programma een rol heeft gespeeld in de burgerschapskennis, burgerschapsvaardigheden en burgerschapsgedragingen van deelnemers. Het Young Leaders programma stimuleerde respondenten bijvoorbeeld om respectvol met andere buurtbewoners om te gaan en gaf respondenten inzicht in de mogelijkheid om iets te doen aan het vrijetijdsaanbod voor jongeren in de buurt. Uit de resultaten bleek dat het Young Leaders programma geen rol heeft gespeeld in de burgerschapshouding van deelnemers. Het Young Leaders programma heeft dus een rol gespeeld in de omgang van respondenten met diversiteit en het bijdragen aan de buurtgemeenschap, maar niet zozeer in het internaliseren de democratische kernwaarden (Council of Europe, 2016; Kranendonk e.a., 2019; Ten Dam e.a., 2010). Aangezien er naar mijn weten geen soortgelijk onderzoek is gedaan naar de rol van pedagogische activeringsprogramma's in burgerschapscompetenties, is dit resultaat niet te vergelijken met de resultaten van andere activeringsprogramma's. Sinds een aantal jaar wordt er echter wel geïnvesteerd in het Nederlandse burgerschapsonderwijs, maar dit heeft nog niet het gewenste resultaat bereikt wat betreft het stimuleren van burgerschapscompetenties onder jongeren uit kwetsbare buurten (Eidhof & Kruiter, 2016; Inspectie van het Onderwijs, 2020b; Munnikma,

2017). Naast het onderwijs bestaan in de buurtomgeving van deze jongeren ook geen plekken om burgerschapscompetenties op te doen (Hart & Atkins, 2002). Er kunnen wegens de kwalitatieve aard van deze studie geen uitspraken gedaan worden over de effecten van het Young Leaders programma. Het pedagogische activeringsprogramma lijkt desondanks een waardevolle plek te zijn waarin geïnvesteerd kan worden, zodat jongeren uit kwetsbare buurten de mogelijkheid krijgen om burgerschapscompetenties op te doen.

In het huidige onderzoek zijn ten slotte geen substantiële verschillen gevonden in de gedragsintenties die respondenten die wel en niet deelnamen aan een aanvullende cursus bezaten. Een mogelijke verklaring hiervoor kan in eerste instantie de *convenience sampling strategy* zijn die in het huidige onderzoek is toegepast. Het risico van deze strategie is dat enkel welwillende participanten hebben deelgenomen aan dit onderzoek die al de intenties bezaten om anderen in hun omgeving, bijvoorbeeld de onderzoeker, te helpen (Dörnyei, 2007). Echter, in het huidige onderzoek zijn verschillende acties ondernomen om dit risico te beperken. Deze acties worden onderstaand toegelicht. Een andere verklaring zou kunnen zijn dat respondenten die deelnamen aan een aanvullende cursus geen erkenning hadden gekregen voor hun vrijwillige inzet, omdat zij ten tijde van de interviews de aanvullende cursus nog niet hadden voltooid. Volgens het *Eccles expectancy-value* model is deze erkenning namelijk nodig voor een toename in motivatie voor vrijwillige inzet in de toekomst (Sennett, 2008; Wigfield, 2006). Het huidige kwalitatieve onderzoek kan echter geen bewijs leveren voor deze verklaring.

Beperkingen van het Huidige Onderzoek

De eerste beperking van het huidige onderzoek is dat er gebruik is gemaakt van een *convenience sampling strategy* om participanten te werven. Dit kan de diversiteit van de steekproef in gevaar hebben gebracht (Etikan e.a., 2016). Om de diversiteit van de steekproef te waarborgen zijn drie verschillende acties ondernomen. Allereerst zijn 16 participanten

geworven, wat het minimale aantal van 12 participanten dat nodig is voor saturatie overstijgt (Braun & Clarke, 2013). Daarnaast zijn jongeren uit verschillende deelnemersgroepen en pilotlocaties van het Young Leaders programma geworven. Ten slotte is getracht om voor een zo optimaal mogelijke leeftijdsspreiding van de steekproef te zorgen door van iedere leeftijd van 16 tot 21 jaar minimaal één participant te werven.

Een tweede beperking in dit onderzoek is de mogelijke *respons bias* dat verwijst naar het sociaal wenselijk antwoorden van respondenten. In het huidige kwalitatieve onderzoek was deze beperking mogelijk, omdat respondenten antwoorden gaven op vragen over persoonlijke kwaliteiten en constructen waar sociale normen aan verbonden zijn, zoals vragen omtrent positieve rolmodellering (Grimm, 2010). De *respons bias* is beperkt doordat aan respondenten open vragen zijn gesteld. Er is bijvoorbeeld gevraagd aan respondenten bij welk maatschappelijk dilemma zij recent zich betrokken voelden en of zij hier meer over konden vertellen. Daarnaast is er door de interviewer doorgevraagd op antwoorden die een mogelijk sociaal wenselijk antwoord tegenspraken. Verder heeft de interviewer de anonimiteit van de respondent benadrukt, wat de neiging om sociaal wenselijk te antwoorden heeft kunnen verminderen (Verstraete, 2008). Ten slotte zijn de respondenten geïnterviewd zonder het bijzijn van een ouder/voogd of jongerenwerker, wat ook het risico op sociaal wenselijke antwoorden heeft verkleind (Boeije e.a., 2016).

Implicaties voor de Beroepspraktijk

Tegenwoordig wordt er steeds meer bezuinigd op het preventieve jongerenwerk in kwetsbare buurten (Van Wonderen & Witte, 2016). Het huidige onderzoek toont aan dat het juist belangrijk is om te investeren in de activeringsprogramma's die hieruit voortkomen. Het pedagogische activeringsprogramma blijkt namelijk één van de schaarse plekken te zijn waar jongeren uit kwetsbare buurten burgerschapscompetenties op kunnen doen die nodig zijn voor toekomstige actieve deelname aan de samenleving. Met het Actieprogramma

Maatschappelijke Diensttijd van de Rijksoverheid, waaraan het Young Leaders programma is verbonden, kan meer geïnvesteerd worden in de subsidiëring van activeringsprogramma's die zich richten op de specifieke doelgroep jongeren uit kwetsbare buurten.

Hiernaast is reeds meer aandacht gekomen voor het ondersteunen van bewonersinitiatieven in Nederland door overheidsinstellingen (Van der Zwaard & Specht, 2013). De respondenten van het huidige onderzoek bezaten de motivatie om zich in de toekomst te blijven inzetten voor het organiseren van activiteiten van hun buurt en het vermogen om bij de gemeente problemen in hun buurt aan te kaarten. Daarom is het belangrijk dat het beleid omtrent bewonersinitiatieven, dat voornamelijk gefocust is op participatie van volwassen buurtbewoners, haar focus verder verbreed naar initiatieven van jongeren uit de buurt. Overheidsinstanties moeten hierin een grotere faciliterende rol gaan spelen, waarbij jongeren uit kwetsbare buurten de kans krijgen om samenwerkingsrelaties met deze instanties aan te gaan waarin zij zich serieus genomen voelen (Van Stokkum & Toenders, 2010). Dit is urgent aangezien respondenten zich grotendeels in hun initiatieven enkel gesteund voelden door jongerenwerkers. Wellicht dat een vast contactpersoon voor jongeren of een 'actiegroep bewonersinitiatieven jeugd' bij gemeenten het vertrouwen in de samenwerking met overheidsinstanties zou kunnen bewerkstelligen.

Suggesties voor Vervolgonderzoek

Een eerste suggestie voor vervolgonderzoek is het uitbreiden van het huidige onderzoek naar een longitudinaal onderzoek om te ontdekken of respondenten in de toekomst hun burgerschapscompetenties blijven toepassen in actieve jeugdparticipatie. Een tweede suggestie is het in kaart brengen van burgerschapscompetenties onder jongeren uit kwetsbare buurten die gerelateerd zijn aan politieke participatie. In het huidige onderzoek zijn voornamelijk gedragsintenties onderzocht die gerelateerd zijn aan maatschappelijke participatie. Uit de interviews kwam naar voren dat respondenten twijfelden aan de invloed

die zij konden uitoefenen op besluiten die buiten de buurt werden gemaakt. Door burgerschapscompetenties te onderzoeken die gerelateerd zijn aan politieke participatie kan het vermogen van de jongeren om invloed uit te oefenen in de bredere samenleving verder onderzocht worden. Een laatste suggestie voor vervolgonderzoek is het uitvoeren van een kwantitatieve studie naar de burgerschapscompetenties onder jongeren die mee hebben gedaan met het pedagogische activeringsprogramma Young Leaders. Hierbij kunnen jongeren uit kwetsbare buurten die niet mee hebben gedaan met het programma fungeren als controlegroep. Verwacht wordt dat op deze manier hardere uitspraken gedaan kunnen worden over de effecten van het programma.

Conclusie

Uit het huidige kwalitatieve onderzoek kan geconcludeerd worden dat jongeren uit kwetsbare buurten de burgerschapskennis, -houding, -vaardigheden en -gedrag bezitten die vereist zijn voor jeugdparticipatie. De deelname van deze jongeren aan het pedagogische activeringsprogramma Young Leaders heeft een rol gespeeld in de burgerschapskennis, -vaardigheden en -gedragingen die zij bezitten. Er zijn verder geen substantiële verschillen gevonden in de gedragsintenties die jongeren die wel en niet deelnamen aan een aanvullende cursus bezaten. Uit vervolgonderzoek moet blijken of burgerschapscompetenties kunnen leiden tot duurzame jeugdparticipatie, wat kan worden ingezet om de leefbaarheid in kwetsbare buurten te vergroten. Het investeren in pedagogische activeringsprogramma's kan in ieder geval jongeren uit kwetsbare buurten de kans bieden om burgerschapscompetenties op te doen die vereist zijn voor jeugdparticipatie.

Referenties

- Boeije, H., 't Hart, H., & Hox, J. (2016). *Onderzoeksmethoden*. Boom.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191.1478088706qp063oa>
- Braun, V., & Clarke, V. (2013). *Successful qualitative research: A practical guide for beginners*. SAGE.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2020). *Veiligheidsmonitor 2019*.
<https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2020/10/veiligheidsmonitor-2019>
- Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid. (2012). *Overlastbeleving begrijpen en aanpakken. Een kennisbasis voor de aanpak van overlast en verloedering*. Ministerie van Veiligheid en Justitie. https://hetcecv.nl/fileadmin/Bestanden/Onderwerpen/Overlast/overlastbeleving_begrijpen_aanpakken_versie_nov_2012.pdf
- Chow, J. (2012). Establishing a framework civic competency for European youth. *International Journal of Progressive Education*, 8(3), 140-150.
<http://www.inased.org.proxy.library.uu.nl/v8n3/ijpev8n3.pdf>
- Council of Europe. (2016). *Competences for democratic culture. Living together as equals in culturally diverse democratic societies*. <https://rm.coe.int/16806ccc07>
- De Winter, M. (2012). *Socialization and civil society: How parents, teachers and others could foster a democratic way of life*. Sense Publishers
- Dörnyei, Z. (2007). *Research methods in applied linguistics. Quantitative, qualitative and mixed methodologies*. Oxford University Press.
- Eidhof, B., & Kruiter, A. J. (2016). *Consensusdoelen in het Nederlandse burgerschapsonderwijs. Een verkenning*. Instituut voor Publieke Waarden.
<https://newsroom.didactiefonline.nl/uploads/PDF/consensus-in-het-nederlandse->

burgerschapsonderwijs.pdf

Etikan, I., Musa, A. S., & Alkassim, R. S. (2016). Comparison of convenience sampling and purposive sampling. *American Journal of Theoretical and Applied Statistics*, 5(1), 1-4.

<https://doi.org/10.11648/j.ajtas.20160501.11>

European Union. (2012). *Active citizenship. For a better European society*. <http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/eesc-2011-35-en.pdf>

Grimm, P. E. (2010). Social desirability bias. In J. Sheth, & N. Malhotra (Eds.), *Wiley international encyclopedia of marketing*. Wiley. <https://doi-org.proxy.library.uu.nl/10.1002/9781444316568.wiem02057>

Harris, J. C., & Little, S. (2019). Mapping hope: How do vulnerable youth locate hope in informal settlements? *Urban Forum*, 30(1), 289-306. <https://doi.org/10.1007/s12132-019-09361-9>

Hart, D., & Atkins, R. (2002). Civic competence in urban youth. *Applied Developmental Science*, 6(4), 227–236. https://doi.org/10.1207/S1532480XADS0604_10

Hendriks, F. (2006). *Vitale democratie*. Amsterdam University Press.

Inspectie van het Onderwijs (2020a). *De staat van het onderwijs*. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. <https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/rapporten/2020/04/22/staat-van-het-onderwijs-2020>

Inspectie van het Onderwijs (2020b). *Themaonderzoek burgerschapsonderwijs en het omgaan met verschil in morele opvattingen*. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. <https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/themarapporten/2020/03/13/burgerschapsonderwijs-en-het-omgaan-met-verschil-in-morele-opvattingen>

Kalthoff, H. (2020). *Opgroeien en opvoeden in armoede*. Nederlands Jeugdinstituut. https://alliantiekinderarmoede.nl/media/uploads/nl/publications/Opgroeien_en_opvoeden_in_armoede.pdf

- Kaulingfreks, F. (2016). Senseless violence or unruly politics? The uncivil revolt of young rioters. *Krisis. Journal for Contemporary Philosophy*, 2(1), 4-21. <https://repository.ubn.ru.nl/handle/2066/163182>
- Kintrea, K., St Clair, R., Houston, M. (2015). Shaped by place? Young people's aspirations in disadvantaged neighbourhoods. *Journal of Youth Studies*, 18(5), 666-684. <https://doi.org/10.1080/13676261.2014.992315>
- Kleinepier, T., Van Ham, M., & Nieuwenhuis, J. (2018). Ethnic differences in timing and duration of exposure to neighborhood disadvantage during childhood. *Advances in Life Course Research*, 36(1), 92-104. <https://doi.org/10.1016/j.alcr.2018.04.003>
- Kranendonk, M., Mulder, L., Thijs, P., Wanders, F., Ten Dam, G., Van der Meer, T., & Van de Werfhorst, H. (2019). *De ontwikkeling van democratische kernwaarden*. ADKS. <https://adks.nl/wp-content/uploads/2019/02/ADKS-Literatuurstudie-De-ontwikkeling-van-democratische-kernwaarden.pdf>
- Kullberg, L., Mouktadibillah, R., & De Vries, J. (2021). *Opgroeien in een kwetsbare wijk. Over buurteffecten en persoonlijke ervaringen van jongens en jonge mannen*. SCP. <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2021/05/27/opgroeien-in-een-kwetsbare-wijk>
- Lau, J. L., & Hashim, A. H. (2010). Liveability dimensions and attributes: Their relative importance in the eyes of neighbourhood residents. *Journal of Construction in Developing Countries*, 15(1), 67-91. <https://core.ac.uk/download/pdf/199244965.pdf>
- Ledoux, G., Geijssel, F., Reumerman, R., & Ten Dam, G. (2011). Burgerschapscompetenties van jongeren in Nederland. *Pedagogische Studiën*, 88(1), 3-22. https://pure.uva.nl/ws/files/1373336/121090_MDR_ledoux_dam.pdf
- Leidelmeijer, K., Bogaerts, A., Roet, W. (2010). *Jongerenoverlast in perspectief: Een analyse van de omstandigheden die van invloed zijn op de overlast van jongeren*.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. <https://www.rigo.nl/wp-content/uploads/2011/02/Jongerenoverlast-in-perspectief.pdf>

Leidelmeijer, K., Marlet, G., Van Iersel, J., Van Woerkens, C., & Van der Reijden, H. (2008).

De Leefbarometer: Leefbaarheid in Nederlandse wijken en buurten gemeten en vergeleken. Rapportage instrumentontwikkeling. RIGO. <https://leefbaarometer.nl/resources/rapportage%20instrumentontwikkeling%20Leefbaarometer%201.0.pdf>

Leidelmeijer, K., Middeldorp, M., & Marlet, G. (2019). *Leefbaarheid in Nederland 2018.*

Een analyse op basis van de leefbaarometer 2018. RIGO. <https://leefbaarometer.nl/resources/Leefbaarheid%20in%20Nederland%202018.pdf>

Metz, J. (2020). *Verbindend jongerenwerk. De kracht van samenwerken.* Lectoraat Youth

Spot. https://www.hva.nl/binaries/content/assets/subsites/kc-mr/lectoraats-ys/onderzoeksprogramma_2020-2022_verbindend-jongerenwerk_final_2.pdf?1592320294127

Moore, L. V., Diez Roux, A. V., Evenson, K. R., McGinn, A. P., & Brines, S. J. (2008).

Availability of recreational resources in minority and low socioeconomic status areas. *American Journal of Preventive Medicine*, 34(3), 16-22. <https://doi.org/10.1016/j.amepre.2007.09.021>

Munniksma, A., Dijkstra, A. B., Van der Veen, I., Ledoux, G., Van de Werfhorst, H., & Ten

Dam, G. (2017). *Burgerschap in het voortgezet onderwijs: Nederland in vergelijkend perspectief.* Amsterdam University Press.

Nederlands Jeugdinstituut. (g.d.). *Jeugdparticipatie bevorderen.* <https://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Sterke-basis-voor-de-jeugd/De-rol-van-de-gemeente/Jeugdparticipatie-bevorderen>

<https://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Sterke-basis-voor-de-jeugd/De-rol-van-de-gemeente/Jeugdparticipatie-bevorderen>

Nederlands Jeugdinstituut. (2020, 4 maart). *Cijfers over overlast.* <https://www.nji.nl/cijfers/overlast>

overlast

- Noorda, J., Van Dijk, A., & Coenraads, N. (2020). *Meer Young Leaders op de kaart. Draaiboek juni 2020* [Ongepubliceerd manuscript]. Stichting Toekomst voor Buurtjeugd.
- NRC. (2021, 16 januari). *Meer overlast tijdens coronacrisis*. <https://www.nrc.nl/nieuws/2021/01/16/politiecijfers-meer-overlast-tijdens-coronacrisis-a4027820>
- Politie. (2021). *Geregistreeerde overlast. Gemeente* [Dataset]. Verkregen op 16 juli, 2021, van <https://data.politie.nl/#/Politie/nl/dataset/47021NED/table?ts=1625747169236>
- Print, M. (2007). Citizenship education and youth participation in democracy. *British Journal of Educational Studies*, 55(3), 325-345. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8527.2007.00382.x>
- Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling. (2008). *Tussen flaneren en schofferen. Een constructieve aanpak van het fenomeen hangjongeren*. SWP. <https://www.sociaalwerknederland.nl/?file=4140&m=1320239409&action=file.download>
- Rekenkamer Metropool Amsterdam. (2019). *Handhaving en overlast. Onderzoeksrapport*. <https://publicaties.rekenkamer.amsterdam.nl/handhaving-en-overlast-onderzoeksrapport/index.html>
- Richards-Schuster, K., & Pritzker, S. (2015). Strengthening youth participation in civic engagement. Applying the Convention on the Rights of the Child to social work practice. *Children and Youth Services Review*, 57(1), 90-97. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2015.07.013>
- Rijksoverheid. (2020, 19 december). *Recordpoging jongeren maatschappelijke diensttijd (MDT)*. <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/12/09/recordpoging-jongeren-maatschappelijke-diensttijd-mdt>

- Robinson, O. C. (2014). Sampling in interview-based qualitative research: A theoretical and practical guide. *Qualitative Research in Psychology, 11*(1), 25-41. <https://doi.org/10.1080/14780887.2013.801543>
- Robson, C. (2002). *Real world research*. Blackwell Publishers.
- Schmeets, H. (2015). *Sociale samenhang. Wat ons bindt en verdeelt*. Centraal Bureau voor de Statistiek. <https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2015/45/sociale-samenhang-2015-wat-ons-bindt-en-verdeelt>
- Sennett, R. (2008). *The Craftsman*. Yale University Press.
- Speath, M., Weichold, K., & Silbereisen, R. K. (2015). The development of leisure boredom in early adolescence: Predictors of longitudinal associations with delinquency and depression. *Developmental Psychology, 51*(10), 1380-1394. <https://doi.org/10.1037/a0039480>
- Spierts, M. (2014). *De stille krachten van de verzorgingsstaat: De precaire professionalisering van de sociaal-culturele beroepen*. Uitgeverij Van Genneep.
- Steketee, M., Mak, J., Van der Graaf, P., & Huygen, A. (2005). *Jeugdparticipatiebeleid: Wat levert het op?* Verwey-Jonker Instituut. https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2020/07/D7152370_publ_def.pdf
- Ten Dam, G., Geijssel, F., Reumerman, R., & Ledoux, G. (2010). Burgerschapscompetenties: De ontwikkeling van een meetinstrument. *Pedagogische Studiën, 87*(1), 313-333. https://www.burgerschapmeten.nl/Documenten/Burgerschapscompetenties_de_ontwikkeling_van_een_meetinstrument.pdf
- Thijssen, L., Coenders, M., & Lancee, B. (2020). Ethnic discrimination in the Dutch labor market. Differences between ethnic minority groups and the role of personal information about job applicants. Evidence from a field experiment. *Journal of International Migration and Integration, 1*-26. <https://doi.org/10.1007/s12134-020->

00795-w

Unicef. (g.d.). *Convention on the Rights of the Child*. <https://www.unicef.org/child-rights-convention/convention-text#>

Valkestijn, M., Bakker, P. P., Hilverdink, P., & Metz, J. (2015). *Jongerenwerk in beeld. Voor partners in de wijk*. Nederlands Jeugdinstituut. [https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Publicatie-NJi/\(320799\)-Jongerenwerk-in-beeld.pdf](https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Publicatie-NJi/(320799)-Jongerenwerk-in-beeld.pdf)

Van Dam, C. & Zwikker, N. (2008). *Jongerenwerk*. Movisie.
<https://www.sociaalwerknederland.nl/?file=4226&m=1320760041&action=file.download>

Van den Brink, G. J. M. (2007). *Prachtwijken?! De mogelijkheden en beperkingen van Nederlandse probleemwijken*. Prometheus.

Van der Land, M., Van Stokkum, B., & Boutellier, H. (2014). *Burgers in veiligheid. Een inventarisatie van burgerparticipatie op het domein van de sociale veiligheid*. WODC. https://www.fsw.vu.nl/nl/Images/3_Subpagina_VB_Burgers_in_veiligheid_tcm249-836381.PDF

Van der Zwaard, J., & Specht, M. (2013). *Conditie en competenties voor burgerkracht in de buurt*. Kenniswerkplaats Leefbare Wijken Rotterdam. <https://kenniswerkplaats-leefbarewijken.nl/wp-content/uploads/BB3.pdf>

Van Dijk, A. (2021). *Trainingshandleiding Young Leaders Next Level* [Ongepubliceerd manuscript]. Stichting Toekomst voor Buurtjeugd.

Van Dijk, A., Bouras, H., & Noorda, J. (2020). *Young Leaders uit de buurt*. Effectevaluatie. Stichting Toekomst voor Buurtjeugd.

Van Kempen, R., & Bolt, G. (2009). Social cohesion, social mix, and urban policies in the Netherlands. *Journal of Housing and the Built Environment*, 24(1), 457-475.
<https://doi.org/10.1007/s10901-009-9161-1>

- Van Stokkum, B., & Toenders, N. (2010). *De sociale cohesie voorbij. Actieve burgers in achterstandswijken*. Pallas.
- Van Wonderen, R., & Witte, R. (2016). *Handreiking omgaan met maatschappelijke spanningen*. Kennisplatform Integratie en Samenleving. <https://www.kis.nl/sites/default/files/bestanden/Publicaties/handreiking-maatschappelijke-spanningen.pdf>
- Verstraete, B. (2008). *Het sociaal wenselijk antwoorden bij adolescentenenquêtes* [Proefschrift, Universiteit Gent]. Vlaamse Wetenschappelijke Vereniging voor Jeugdgezondheidszorg. https://www.vwvj.be/sites/default/files/manama_jgz/theses_2007_2008/eindwerk_b_verstraete_2008.pdf
- Wigfield, A., Eccles, J. S., Schiefele, U., Roeser, R., & Davis-Kean, P. (2006). Development of achievement motivation. In N. Eisenberg, W. Damon, & R. M. Lerner (Eds.), *Handbook of child psychology* (pp. 933– 1002). Wiley.
- Youniss, J., Bales, S., Christmas-Best, V., Diversi, M., McLaughlin, M., & Slibereisen, R. (2002). Youth civic engagement in the twenty-first century. *Journal of Research on Adolescence*, 12(1), 121-148. <https://doi.org/10.1111/1532-7795.00027>
- ZonMw. (g.d.). *Actieprogramma maatschappelijke diensttijd*. <https://www.zonmw.nl/nl/onderzoekresultaten/jeugd/programmas/programmadedetail/actieprogramma-maatschappelijke-diensttijd>

Bijlage 1 Informatiebrief Jongerenwerker

Informatie werving voor sociaalwetenschappelijk onderzoek

Burgerschapscompetenties onder jongeren uit kwetsbare buurten: Een kwalitatieve studie naar de impact van een pedagogisch activeringsprogramma.

8 april 2021, Rotterdam

Beste jongerenwerker,

Via deze brief wil ik u vragen om mij te ondersteunen bij het werven van jongeren voor mijn scriptieonderzoek '*Burgerschapscompetenties onder jongeren uit kwetsbare buurten: Een kwalitatieve studie naar de impact van een pedagogisch activeringsprogramma*'.

Ik heb uw contactgegevens gekregen van Annelieke van Dijk van onderzoeksbureau Noorda en Co.

Ik ben Bo, een studente pedagogiek van de Master Youth, Education and Society van de Universiteit Utrecht. Ik loop momenteel met veel plezier stage bij onderzoeksbureau Noorda en Co. Mijn stagewerkzaamheden hebben voornamelijk betrekking op het Young Leaders programma. Ik heb in overleg met Noorda en Co mijn masterscriptie ook aan dit project verbonden. Ik wil door interviews met meerdere jongeren te houden, inzicht krijgen in de wijzen waarop zij hun burgerschapscompetenties (kennis, houding, vaardigheden en gedragingen om te participeren in de samenleving) sinds deelname aan Young Leaders hebben ontwikkeld en dit in de toekomst willen ontwikkelen.

Mijn vraag aan u is of u mij in contact kan brengen met jongeren tussen de 16 en 22 jaar die Young Leaders in de periode september 2019 tot maart 2020 hebben afgerond. Een tweede vraag is of u hen kan enthousiasmeren voor mijn onderzoek.

Ik wil bij de jongeren een eenmalig, individueel interview afnemen. Het interview duurt ongeveer 40 minuten en kan bij de jongeren thuis of wellicht, in samenspraak met u, in het buurthuis plaatsvinden. Het interview is gericht op de subjectieve beleving van de jongeren van hun eigen competenties.

Deelname aan het onderzoek is anoniem en de jongere heeft op ieder moment van het onderzoek de mogelijkheid om met het onderzoek te stoppen.

Ik heb een informatiebrief voor de jongere bijgevoegd. Zou u dit formulier aan hen willen overhandigen wanneer u hen benaderd?

Met vragen kunt u mij altijd bereiken op het onderstaande telefoonnummer of e-mailadres.

Ik hoor graag van u.

Met vriendelijke groeten,

Bo Moor

Tel: 0643808662

E-mail: b.j.a.moor@students.uu.nl

Bijlage 2 Topiclist Burgerschapscompetenties

- **Kennis**

Kennis van positieve rol in de buurt

- Waarom ben jij wel/geen positief rolmodel in jouw buurt?
- Voor wat draag jij verantwoordelijkheid in de buurt?
- Hoe heeft Young Leaders jou gestimuleerd om een positief rolmodel te zijn in de buurt?
- Hoe heeft het worden van een positief rolmodel jouw ideeën over jouw toekomst veranderd?

Kennis van gemeentelijke besluitvorming

- 'Er worden besluiten genomen over wat er in jouw buurt gebeurt, bijvoorbeeld het aanleggen van een verkeersdrempel of de maximale openingstijden van de supermarkt.' Wie is hier volgens jou verantwoordelijk voor?
- Waarom kan jij wel/niet meedenken met besluiten die de gemeente voor jouw buurt maakt?
- Hoe heeft Young Leaders jou kennis gegeven over de manieren waarop jij besluitvorming door de gemeente kan beïnvloeden?

- **Houding**

Houding ten opzichte van de gelijke rechten van mensen met verschillende etnische achtergronden

- Waarom moeten mensen wel/geen gelijke rechten hebben, ongeacht hun etnische achtergrond?
- Waarom vind jij dat iedereen in Nederland wel/niet volgens gelijke rechten wordt behandeld?
- Hoe heeft Young Leaders invloed gehad op jouw manier van denken over gelijke rechten?
- Waarom denk jij je in de nabije toekomst wel/niet bezig te houden met de gelijke rechten van mensen?

- **Vaardigheden**

Argumenten geven voor jouw mening over een omstreden maatschappelijke kwestie

- 'Bij welke problemen in jouw buurt/in Nederland heb jij je de afgelopen tijd betrokken gevoeld?'
- Waarom kan jij wel/geen argumenten voor jouw mening hierover geven?
- Met wie zou jij jouw mening hierover delen?
- Hoe heeft Young Leaders bijgedragen aan het kunnen geven van argumenten voor jouw mening?
- Waarom zou jij je kennis over het beargumenteren van jouw mening in de nabije toekomst wel/niet inzetten om dit maatschappelijke probleem onder de aandacht te brengen?

- **Huidig gedrag**

Deelname aan een vrijwilligersgroep die dingen doet om de buurt te helpen; of een groep jongeren die opkomt voor of campagne voert voor een bepaalde kwestie

- Waarom heb jij sinds het afronden van Young Leaders wel/geen vrijwilligerswerk gedaan of heb jij je op een andere manier ingezet voor jouw buurt?
- Welke rol heeft Young Leaders hierin gespeeld?

- **Gedragsintenties**

Deelname aan een vrijwilligersgroep die dingen doet om de buurt te helpen; of een groep jongeren die opkomt voor of campagne voert voor een bepaalde kwestie in de toekomst

- Met welk doel ben jij wel/niet van plan om in de toekomst vrijwilligerswerk te doen of je op een andere manier in te zetten voor jouw buurt?
- Op welke manier wil jij maatschappelijke betrokken blijven?
- Welke rol heeft Young Leaders (en de aanvullende cursus) hierin gespeeld?